

บทที่ 4

ลักษณะของการกระทำที่ต้องว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษในกฎหมายกันในพระวินัย

1. นำ

จากบทที่ 2 ได้กล่าวแล้วว่าทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็มีบทบานาห์ต่อการกำหนดความผิดและโทษต่อความประพฤติของมนุษย์ ส่วนบทที่ 3 ได้ขยายมาซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการบัญญัติความผิดและโทษทั้งในกฎหมายและในพระวินัย ว่ากระบวนการขั้นตอนดังต่อไปนี้จะเริ่มจากการทั้งประการใช้เป็นกฎหมายหรือประการใช้เป็นพระวินัยมีกระบวนการขั้นตอนอย่างไรบ้าง

มาถึงบทนี้จะได้กล่าวถึงกระบวนการสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งซึ่งต่อเนื่องมาจากบทที่ 2 และบทที่ 3 คือจะได้กล่าวถึงลักษณะของการกระทำที่ต้องว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษในกฎหมายกันในพระวินัย แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ ก็ต้องว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษ ผู้วิจัยขอภานี้อหาส่วนอื่นมาเป็นปริบแบบก่อนเพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาส่วนนี้ได้ดีขึ้นก็คือเรื่อง ความสอดคล้องกันระหว่าง เนื้อหาสาระของกฎหมายอาญาแต่ละมาตรการกับเนื้อหาสาระของพระวินัยแต่ละลักษณะ

ทั้งเนื้อหาสาระของกฎหมายและเนื้อหาสาระของพระวินัยต่างกันแม่นอกได้เป็น 2 ส่วน
เหมือนกัน คือ

ส่วนที่ 1 เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำที่ต้องว่าเป็นความผิด

ส่วนที่ 2 เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับโทษที่จะได้รับ

เพื่อให้แลเห็นเนื้อหาสาระทั้ง 2 ส่วนนี้ได้ชัดเจนโปรดพิจารณาดูตัวอย่างดังต่อไปนี้

ก. ตัวอย่างเนื้อหาสาระของกฎหมาย (เกี่ยวกับการลักทรัพย์)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติไว้ว่า

ผู้ได้เอกสารพยานผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นี้จะกระทำการใดตามเดิม
ฐานลักษณะที่ต้องระวัง ให้ขาดจากไม่เกี่ยวข้อง และปรับไม่เกินหกเดือน

แบ่งเนื้อหาสาระออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เนื้อหาที่ว่าด้วย “ความผิด” ตั้งแต่คำว่า “ผู้ใด ... จะถึง ... ความผิด
ฐานลักษณะ”

ส่วนที่ 2 เนื้อหาที่ว่าด้วย “ไทย” ตั้งแต่คำว่า “ระหว่างไทย... จนถึง... กะพันนา”

๙. ตัวอย่างเนื้อหาสาระของพระวินัย (เกี่ยวกับการลักทรัพย์)

ในทุกชั้นปาราเชิงลึกงานที่ 2 นักวิจัยไว้ว่า

ก อนั้ง กิจสุ ได ถือเอกสารพยัญชนะของไมได้ให ด้วยล้วนแต่ความเป็น
นาม จำกบ้านก็ต จำกไปรษณีย์ พระราชทานทั้งหลาย จันทร์ได้มีล้วนประหารเสีย
บ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศเลี้ยงบ้าง ด้วยบริการว่า เจ้าเป็นใจ เจ้าเป็นคน
พาล เจ้าเป็นคนพล ใจเป็นไม ดังนี้ ในขณะถือเอกสารพยัญชนะของ
ไมได้ให เผื่อนปานนั้น / แม้กิจกุนี่ ก็เป็นไปราชการ หาลังวางสมได

แบ่งเนื้อหาสาระออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เนื้อหาที่ว่าด้วย “ความมีค่า” ตั้งแต่คำว่า “อันนี้ ก็จะมี ... จะดึง ...
เป็นปานนั้น”

**ส่วนที่ 2 เนื้อหาที่ว่าด้วย "ไทย" ตั้งแต่คำว่า "แม้กิกุน" ... จนถึง ... พาลังวาส
มารี"**

การที่กฎหมายและพระวินัยด่างกันญูติเนื้อหาสาระไว้ 2 ส่วนควบคู่กันเช่นนี้лемอ ก็เพื่อให้เกิดความชัดเจนเข้าใจได้ง่ายและเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด คือ เขายังได้ทราบไว้ก่อนเป็นการล่วงหน้าว่า ถ้าเขากำราทำผิดในลักษณะใดเขาจะจะต้องถูกลงโทษสถานได้

2. ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษในกฎหมายอาญาภัยในพระวินัย

2.1 ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษในกฎหมายอาญา

ด้วยเหตุที่กฎหมายอาญาเมืองไทยที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน ต่อผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำการผิด เมื่อผลที่เกิดขึ้นค่อนข้างจะรุนแรง เช่นนี้กระบวนการที่จะพิจารณาเพื่อตัดสินว่าผู้ใดมีความผิดและจะต้องรับโทษหรือไม่จะต้องกระทำการกันอย่างรอบคอบรัดกุม และเปิดโอกาสให้แก่ทุกฝ่ายที่จะนิสูจน์ตนเองว่า เป็นผู้ผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์กฎหมายถือหลักสำคัญในการที่จะลงโทษผู้ใดว่า ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษทางอาญา และกฎหมายอาญาจะไม่มีผลย้อนหลัง คือการกระทำได้ที่กฎหมายซึ่งใช้อยู่ในขณะกระทำการผิดไม่ได้บัญญัติว่าเป็นความผิดก็จะลงโทษผู้กระทำการไม่ได้ และนอกจากนี้กฎหมายอาญาขยังตัดความให้อายางเดร็งครัตตามตัวอักษร การที่ศาลจะพิพากษางลงโทษผู้ได้กระทำการก็ต้องมีความแน่ใจว่าผู้นั้นได้กระทำการผิดจริงเท่านั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326/2455 จึงได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า การปล่อยผู้กระทำการผิดลับคนยังตีกว่าการลงโทษผู้ไม่ได้กระทำการเพียงคนเดียว

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้กฎหมายอาญาจึงวางหลักเกณฑ์สำหรับใช้พิจารณาการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษไว้ดังต่อไปนี้

- 1 พิจารณาว่าเป็นการกระทำหรือไม่
- 2 พิจารณาว่ามีกฎหมายยกเว้นความผิดสำหรับการกระทำนั้นหรือไม่
- 3 พิจารณาว่ามีกฎหมายยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้นหรือไม่

รายละเอียดของแต่ละประเต็นจะพิจารณาให้เห็นดังนี้

2.1.1 พิจารณาว่าเป็นการกระทำหรือไม่ การที่จะพิจารณาว่าการกระทำได้เป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมายหรือไม่เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาถ้าเมื่อได้กระทำ....” การพิจารณา ว่าเป็นการกระทำหรือไม่มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1 ต้องมีการกระทำ
- 2 การกระทำนี้ต้องครบองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งของความผิด
- 3 การกระทำนี้นั้นต้องครบองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งของความผิด
- 4 ผลของการกระทำต้องสัมพันธ์กับการกระทำ

จะได้แยกกล่าวรายละเอียดตามลำดับดังนี้

(1) ต้องมีการกระทำ คำว่า “การกระทำ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 หมายถึง “การเคลื่อนไหวร่างกาย หรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สึกแนก กล่าวคืออยู่กาย ได้บังคับของจิตใจ” ถ้าจะนำมาขยายรายละเอียดอธิบายจะได้ 3 ขั้นตอน ดัง

- 1 ผู้กระทำติดจะกระทำ
- 2 ผู้กระทำตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิด
- 3 ผู้กระทำได้กระทำ (เคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย) ตามที่ตกลงใจ

อันสืบเนื่องมาจากการความคิด¹

ตัวอย่างเช่น

- 1 ตั้มศิตจะช้ำลูกโดยไม่ให้แมลงกิน
- 2 ตั้มตกลงใจช้ำลูกโดยการไม่ให้แมลงกิน
- 3 ตั้มช้ำลูกโดยการไม่ให้แมลงกิน

ลักษณะของการกระทำอาจจะเป็นไปได้ทั้งการเคลื่อนไหวร่างกายและไม่เคลื่อนไหว ร่างกาย การกระทำที่เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สึกแนก โดยทั่วไปแล้วผู้กระทำมักจะสัมผัส แต่ต้องวัดถูแห่งการกระทำโดยตรง เช่น แดงบนหน้าต่าง เชี่ยวชาญรถของเหลือง ฯลฯ แต่บางกรณีไม่จำเป็นต้องแต่ต้องวัดถูแห่งการกระทำโดยตรงก็ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว

เช่น ในกรณีลักษณะของครั้งผู้ลักทรัพย์ไม่ได้แตะต้องทรัพย์นั้นโดยตรง แต่ใช้ให้สูบเข้าไปในกระเพาะ เป้าที่ใส่ทรัพย์นั้นมาให้ ผู้ต้องการจะข่มวังจึงเล็งปืนและทำท่าจะเห็นช่วงไว้ก่อนยิงม่วง ม่วงเห็นเข้าจังเกิดความกลัวเลยซื้อคดายค้าที่กึ้ง ๆ ที่ฝ่ายนี้ไม่ได้ล้วนไปเป็นยิงม่วงแต่ประการใด หรือรถของแดงแล่นเฉียบลักษณะเข้ามาดูเหมือนว่าจะชนด้วย ตามเดินรถของแดงจะชนจังตากใจเลยซื้อคดายกึ้ง ๆ ที่ความจริงแดงเหยียบหัวล้อได้กัน โดยรถไม่ได้ชนแต่อย่างใด ฉะนั้น ตัวอย่างที่ยกมาดีอ้วนเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายกึ้งล้วน เพราะมีผลของการกระทำเกิดขึ้นและเป็นผลโดยตรงของ การกระทำนั้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบที่เกิดขึ้นแม้ว่าผู้กระทำจะไม่ได้มีการล้มผิดแต่ต้องวัดดูแห่งการกระทำโดยตรงก็ตาม²

ส่วนการกระทำโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้ล้านิภัยแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- 1 กระทำโดยงดเว้น
- 2 กระทำโดยละเว้น

การกระทำโดยงดเว้นกับการกระทำโดยละเว้นต่างกันที่ว่าถ้าเป็นการกระทำโดย "งดเว้น" หมายถึงผู้นั้นมีหน้าที่ต้องกระทำ แต่ไม่กระทำการหน้าที่ เช่น ตัวอย่างข้างต้นที่ตีมปล่อยให้ลูกออกตามจันตาดย ถือว่าตีมได้งดเว้นกระทำโดยรู้ล้านิภัย เพราะตีมมีหน้าที่ต้องอุปภาระ เสียงดูดูด แต่ตีมกลับปล่อยให้บุตรตายโดยให้อดมโดยความตั้งใจ และผลเกิดขึ้นสมความตั้งใจ ส่วนการกระทำโดย "ละเว้น" หมายถึงผู้นั้นไม่มีหน้าที่ต้องกระทำโดยตรงที่จะป้องกันผลนั้น ๆ ไม่ให้เกิดขึ้น แต่ได้ละเว้นกระทำได้ ๆ จนผลนั้นเกิดขึ้น ถือว่าเป็นการกระทำ เช่น ขาวเป็นนักวายน้ำเห็นเชียวกำลังจะฆ่าม้าตาย ขาวเกลียดเชียว ต้องการจะให้เชียวตาย จึงไม่ลงไปช่วยกึ้ง ๆ ที่สามารถจะช่วยได้ เช่นนี้เรียกว่าละเว้นกระทำ ขาวมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดเห็นผู้อื่นเดอกอยู่ในภัยตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรหลั่งเหลว แยกต้นเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวังให้เจ้าศุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือกึ้งจ้ากึ้งปรับ"

(2) การกระทำนั้นครบองค์ประกอบของความผิด องค์ประกอบของ
ของการกระทำประกอบด้วย

1 ผู้กระทำ

2 การกระทำ

3 วัตถุแห่งการกระทำ

ตัวอย่างที่พ่อจะยกมาอธิบายเรื่ององค์ประกอบน้ำเสียง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดซ่าผู้อื่น ด้วยรำวง โหประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก

ตั้งแต่สิบห้าปีสิบห้าปี” เนื้อหาในมาตรานี้สามารถนำมาแยกกองค์ประกอบน้ำเสียงออกได้ดังนี้

1) ผู้ใด หมายถึง ผู้กระทำ

2) ข่า หมายถึง การกระทำ

3) ผู้อื่น หมายถึง วัตถุแห่งการกระทำ

ผู้กระทำนั้นอาจจะเป็นผู้ล่วงมือกระทำเอง โดยตรง หรือกระทำโดยอ้อมโดยใช้หรือ
หลอกให้ผู้อื่นกระทำแทนตน หรือเบี้ยญู่ร่วมกระทำ หรือเป็นผู้กระทำผิดซึ่งเคียง

ในการฟันที่การกระทำนั้นขาดองค์ประกอบน้ำเสียง ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดทางอาญา
สำหรับความผิดฐานนี้ ๆ เช่น แดงเล้งปืนยิงเหลือง แต่เหลืองตายไปก่อนแล้ว มีผู้เอาผ้าคลุมไว้
เหลือง จังไม่ใช่ผู้อื่นอีกต่อไป การกระทำของแดงจังไม่ครบองค์ประกอบน้ำเสียง ถ้าจะเอา
ผิดแดงก็ต้องเอาผิดฐานนี้ ไม่ใช่ฐานฆ่าเหลือง³

(3) การกระทำนั้นต้องครบองค์ประกอบน้ำเสียงในของความผิด คำว่า “องค์ประกอบ
น้ำเสียง” หมายถึงการพิจารณาว่าได้กระทำลงไปโดยเจตนา หรือประมาท หรือไม่เจตนาไม่
ประมาท ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดดังนี้

1) เจตนา การพิจารณาเจตนาในทางกฎหมายเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซุ่มยากพอสมควร
 เพราะเจตนาอยู่ภายในความรู้สึกไม่ใช่สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่สามารถแสดงเห็นได้ เมื่อนั่นล้วนอื่น ๆ
 การพิจารณาเจตนาจึงต้องดูจากองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง และเนื้อพิจารณาแยกย่อยลงไปอีก
 ในทางกฎหมายยังได้แยกเจตนาออกเป็น เจตนาตามความเป็นจริงกับเจตนาโดยผลของกิจกรรม

1. เจตนาตามความเป็นจริง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองและ

สาม ได้บัญญัติเกี่ยวกับเจตนาไว้ว่า

"การกระทำโดยเจตนา ได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกัน ผู้กระทำประสังค์ต่อผล หรือยอมเลิ่งเห็นผลของ การกระทำนั้น ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสังค์ต่อผลของ การกระทำนั้นมิได้"

เมื่อนำมาบัญญัตินี้มาแยกแยะก็จะได้ดังนี้

ก ผู้กระทำต้อง "รู้สำนึก" ใน การกระทำ คือรู้ตัวว่าตนเองได้กระทำอะไรไป และยังต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบหมายอกของความผิด คือรู้ว่าตัวเขามีส่วนได้เสีย แล้วถึงอาการกระทำว่าทำอะไร ทำอย่างไร เช่น ชิงตัวยืนนีน ฟันด้วยมีด หรือตีตัวยอก่อนไม่มีเป็นต้น และต้องรู้ถึงวัตถุที่ถูกกระทำว่าเป็น "ผู้อื่น" อีกหรือไม่ เพราะถ้าตายไปแล้วก็ไม่ถือว่าเป็นผู้อื่นอีกต่อไป

ข ผู้กระทำต้อง "ประสังค์ต่อผล" ของ การกระทำ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับต้อง "เลิ่งเห็นผล" ของ การกระทำนั้น⁴ ค่าว่า "ประสังค์ต่อผล" หมายถึงความตั้งใจหรือจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดผลตามที่ต้องการ หากไม่เกิดผลตามที่ต้องการ ผู้กระทำก็จะมีความผิดเพียงฐานพยาบาล เช่น ฝ่าประสังค์ต่อผลคือ ข้าแดงให้ตาย แต่แดงไม่ตายตามที่ฝ่าประสังค์ ฝ่าก็จะมีความผิดฐานพยาบาลเช่น ฝ่าประสังค์ต่อผลคือ สุ่นคิดว่า "เลิ่งเห็นผล" ของ การกระทำ เลิ่งเห็นว่าผลนั้นต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นเดียวกับผู้กระทำโดยปกติเลิ่งเห็นผลนั้นได้ เช่น ชายคนหนึ่งซ่อนระเบิดเวลาไว้บนเครื่องบิน โดยหวังจะเอาเงินประกันจากเครื่องบินระเบิด ประมาณว่าเครื่องบินระเบิด และผู้โดยสารตายหมด เช่นนี้ถือว่าชายคนนั้นมีความผิดฐานเจตนาฆ่าผู้โดยสาร ถือว่าเป็นเจตนาเลิ่งเห็นผล เพราะเลิ่งเห็นผลได้ว่าเมื่อเครื่องบินระเบิดผู้โดยสารจะต้องตายอย่างแน่นอน⁵

2. เจตนาโดยผลของกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 บัญญัติเกี่ยวกับเจตนาโดยผลของกฎหมายไว้ว่า "ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำการต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก้อภัยบุคคลหนึ่ง โดยผลต่อไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น..." คือ เจตนาจะกระทำการต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดขึ้นแก้อภัยบุคคลหนึ่ง ถือว่าเจตนากระทำการต่อบุคคลนั้นโดยผลของกฎหมาย เช่น ฝ่าต้องการจะยิงด่า แต่กระสุนหลุด

ไปถูกเหลืองด้วย ฝ่าจะมีความผิดฐานพยาบาทซ้ำๆ แล้วยังมีความผิดซ้ำเหลืองโดยเจตนา ถือว่า เป็นเจตนาโดยผลของกฎหมาย เนื่องจากความคุณธรรมเป็นจริงนั่นฝ่าเจตนาซ้ำๆ

การพิจารณาเจตนา นอกจากริบบิลตามหลักการที่กล่าวมาแล้ว บางครั้งยังต้อง พิจารณาลักษณะอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ความร้ายแรงของอาชญากรรมที่ใช้ อวัยวะที่ถูกกระทำ ลักษณะ ของบาดแผลที่ถูกกระทำ เป็นต้น

2) ประมาณ ความประมาทถือว่าเป็นองค์ประกอบภายนอก มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติเรื่องความประมาทไว้ว่า

การกระทำโดยประมาณ ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำ โดยประสาจากความระมัดระวัง ชั่งบุคคลในภาวะ เช่นนั้นจักต้องมีความวินัยและ พอดีกับกรณีและผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านี้ได้ แต่หากได้ใช้เพียง พองน์

ตามบัญญัตินี้ เราสามารถแยกอันนี้ออกจาก ก็ตัวว่าด้วยความประมาทได้ว่า

- 1 ไม่ใช่เป็นการกระทำโดยเจตนา
- 2 กระทำโดยประสาจากความระมัดระวัง ชั่งบุคคลในภาวะ เช่นนั้นจักต้องมีความวินัย และพอดีกับกรณี

3 ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านี้ได้ แต่หากได้ใช้ไม่เพียงพอ

การกระทำโดยประมาณผู้กระทำจะต้องรับผิด แต่รับผิดนือຍกว่ากระทำโดยเจตนา เช่น ถ้าผู้ใดอันด้วยโดยเจตนา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 กำหนดโทษประหารชีวิต, จำคุกตลอดชีวิต, หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี แต่ถ้ากระทำให้ผู้อันด้วยโดยประมาณ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 กำหนดโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

3) ไม่เจตนาไม่ประมาณ ความผิดอาญาบางเรื่องกฎหมายกำหนดให้ผู้ซึ่งมีการ กระทำอันครอบองค์ประกอบภายนอกต้องรับผิดทันทีโดยไม่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายนอก ในกล่าวคือ แม้ว่าผู้กระทำจะไม่เจตนาไม่ประมาณ ผู้กระทำก็ต้องรับผิด ความผิดประเภทนี้ถือเป็นความผิดโดย เด็ดขาด ตามปกติองค์ประกอบภายนอกในของความผิดเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ เจตนา กับ ประมาณ ตั้งที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติว่า "บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา

ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา..." และมาตรา 390 บัญญัติว่า "ผู้ได้กระทำโดยประมาท... ต้องระหว่างโภชนาญาตุไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" แต่ในขณะเดียวกันประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องเจตนาหรือไม่ต้องประมาทไว้ในความผิดล้วนๆ ในช่องประมวลกฎหมายอาญา ดังแต่มาตรา 367-398 โดยหลักแล้วถือว่า เป็นความผิดเด็ดขาด คือถ้าครบองค์ประกอบของกฎหมายของความผิดก็ผิดกันที่ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเจตนา หรือ ประมาท ดังที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104 บัญญัติไว้ว่า "การกระทำความผิดล้วนๆ ในช่องประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีกระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด..." ตัวอย่างความผิดในลักษณะนี้ในกฎหมายอื่น ๆ ก็มี เช่น ในพระราชบัญญัติคุลากกร ชั้งลง ให้ผู้ที่ขึ้นแบบบรรยายการเสียภาษีคุลากกรที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้นี้นัดเจตนาขึ้นไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือเพราจะคิดคำนวณโดยขาดความระมัดระวังจังไม่ตรงกับความเป็นจริง⁶ เป็นต้น

(4) ผลของ การกระทำต้องสัมภันธ์กับการกระทำ หมายความว่าผู้กระทำจะรับผิดฐานนี้ ๆ ก็ต่อเมื่อผลของ การกระทำสัมภันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล⁷ หากผลที่เกิดขึ้นไม่สัมภันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดในผลที่เกิดขึ้น แต่ต้องรับผิดเท่าที่ได้กระทำไปแล้วก่อนที่จะเกิดผลนั้น

2.1.2 การพิจารณาว่ามีกฎหมายเว้นความผิดสำหรับการกระทำนั้นหรือไม่ หลักเกณฑ์สำคัญอีกประการหนึ่งที่ใช้พิจารณาว่าผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดในการกระทำของตนหรือไม่ คือ หลักเรื่อง "กฎหมายยกเว้นความผิดสำหรับการกระทำ" ตามปกตินุคคลที่กระทำความผิดทางอาญา จะต้องรับโทษทางอาญาถ้าหากการกระทำนั้นกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และครบองค์ประกอบกฎหมายและองค์ประกอบของความผิด แต่ถึงแม้ว่าจะเข้าตามเกณฑ์ต่าง ๆ แล้ว หากมีกฎหมายยกเว้นความผิดสำหรับการกระทำนั้น บุคคลผู้กระทำผิดก็ไม่ต้องรับผิดทางอาญา หลักเกณฑ์การยกเว้นความผิดสำหรับการกระทำ มีดังนี้

(1) กฎหมายให้อ่านาจกระทำได้ การกระทำของบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ บางครั้งอาจจะผิดกฎหมายอาญา แต่ถ้าการกระทำนั้นกฎหมายให้อ่านาจกระทำได้ ก็จะได้รับ

การยกเว้นความผิด เช่น การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ก็หมายความว่าเป็นความผิด เช่นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ยิงปืนก给ไทยที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตจะได้รับการยกเว้นความผิด เป็นอัน

(2) Jarvisitpracheneeให้อ่านจากกระทำได้ Jarvisitpracheneeที่ใช้บังคับได้สมือนกฎหมาย
นั้นจะต้องมีลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ

- 1 ปฏิบัติกันมานาน
 - 2 เชื่อมั่นว่าเจ้ารีดประเพณีที่ปฏิบัติกันมานี้ใช้บังคับได้เป็นกฎหมาย
 - 3 ต้องปฏิบัติต่อ ๆ กันมาโดยสมำ่เสมอ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
 - 4 ต้องไม่ขาดตอกฎหมายลักษณะอักษรของป้านเมือง^๘

ด้วยอย่าง Jarvis ประเพณีที่ให้อ่านจากที่ทำได้ เช่น ในการแข่งขันสมมิวตี้ ถ้าฝ่ายหนึ่งต่ออย่างฝ่ายหนึ่งถังแก่ความตาย ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายอาญา⁹

(4) การกระทำเพื่อป้องกันลักษณะบุคคลได้กระทำการใด ๆ เพื่อป้องกันเดนของหรือผู้อื่น ให้พ้นจากภัยและรายที่มาดุกความโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ภัยและรายนี้ใกล้จะถึงตัว และจำเป็นต้องกระทำ และการกระทำนั้นพอสมควรแก่เหตุ บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดทางอาญา

(5) ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำ ความผิดบางประเทกที่ไม่มีผลกระทบการเงื่อนด่อผู้อื่นหรือลังคอมถ้าเป็นส่วนรวม หากแต่เป็นเรื่องส่วนตัว ถ้าหากผู้ได้รับความเสียหายยินยอมให้ผู้อื่นกระทำและความยินยอมนั้นจะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความยินยอมต้องเป็นไปด้วยความสมควรใจ มิใช่เกิดจากการบังคับบี้ชี้ญหรือหลอกลวง ผู้กระทำ

ไม่ต้องรับผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าฝ่ายหญิงยินยอมให้ฝ่ายชายร่วมประเวณีได้ ด้วยความเต็มใจก็ไม่ถือว่าเป็นการชั่นช้าเรา เป็นเด่น

2.1.3 นิจารณาว่ามีกฎหมายยกเว้นไทยสำหรับความผิดนั้นหรือไม่ การกระทำบางกรณีแม้จะถือว่าเป็นความผิด แต่ถ้าหากมีกฎหมายยกเว้นไทย ผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายอาญา เหตุของ การกระทำที่กฎหมายยกเว้นไทยให้มีดังด่อไปนี้

(1) กระทำความผิดด้วยความจำเป็น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67 บัญญัติไว้ว่า

ผู้ได้กระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(1) เพราะอยู่ในบังคับ หรือภัยโดยอันเจ็บ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(2) เพราะให้คนสองหัวอ่อนผู้อ่อนเพี้นจากภัยเดร้ายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นได้ได้เมื่อภัยเดร้ายพื้นเดนมิได้ก่อให้เกิดขึ้น เพราะ ความผิดของตน

ถ้าการกระทำนี้ไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นี้ไม่ต้องรับโทษ

(2) การกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 บัญญัติไว้ว่า

ผู้ได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีลิติกพร่อง โรคจิตหรือจิตไม่เป็นอน ผู้นี้ไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนี้ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นี้ต้องรับโทษสำหรับความผิดนี้ แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนี้เพียงได้ก็ได้

(3) การกระตายนคำสั่งที่มีชอบของเจ้าหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ดังประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 70 บัญญัติไว้ว่า

ผู้ได้กระทำการค้าสั่งของเจ้าพนักงาน แม้ค้าสั่งนั้นจะมีชื่อบด้วยกฎหมาย
ถ้าผู้กระทำการมีหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ
เว้นแต่จะรู้ว่าค้าสั่งนั้นเป็นค้าสั่งซึ่งมีชื่อบด้วยกฎหมาย

(4) สามีภริยากระทำการความผิดต่อ กันสำหรับความผิดบางประเภท ดังที่ประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 71 บัญญัติไว้ว่า

ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336 วรรคแรก และ
มาตรา 341 ถึงมาตรา 364 นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภริยา
หรือภริยากระทำการต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดในลักษณะนี้ เช่นการที่ภริยาลักทรัพย์ของสามีหรือสามีลักทรัพย์ของภริยา เป็นต้น
นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างมีเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายยกเว้น ให้สำหรับผู้กระทำ
ผิด แต่จะไม่ออกล่าวรายละเอียดในที่นี้ ผู้ที่สนใจศึกษาได้จากวิชากฎหมายโดยตรง

2.2 ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษในพระวินัย

ลักษณะของพระวินัยคล้ายคลึงกับกฎหมาย คือในการที่จะพิจารณาว่าภิกษุได้กระทำ
ความผิดและต้องรับโทษตามพระวินัยนี้จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบดังนี้ ดังต่อไปนี้

- 1 การพิจารณาถึงการกระทำ
- 2 การพิจารณาถึงองค์ประกอบของการกระทำ
- 3 การพิจารณาถึงการยกเว้นความผิดและโทษของการกระทำ

จะได้แยกกล่าวรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

2.2.1 การพิจารณาถึงการกระทำ

(1) ความหมายของการกระทำ ในกฎหมายอาญาได้กล่าวแล้วว่าการกระทำหมาย
ถึงการเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สึกนึก กล่าวคืออยู่ภายใต้ปัจจัยของจิต ส่วนคำว่า "การกระทำ"
ในพระวินัย ท่านอธิบายลмуนูสาน อันเป็นที่เกิด, ที่ดึง หรือ เหตุแห่งการเกิดการกระทำให้ต้อง

อาบดิว่าเกิดทั้งทางกาย ทางวัวชา และทางใจ โดยท่านแยกสูญฐานะแห่งการเกิดอาบดิออกเป็น

4 ทาง ด้วยกัน¹⁰ คือ

1 เกิดทางกายโดยลำพัง อันหมายถึงการกระทำความผิดทางกายโดยลำพัง

โดยไม่มีจิตหรือเจตนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมที่มีน้ำเมามากจนไม่ตั้งใจ เพราะไม่รู้ว่าเป็นน้ำเมามาก

2 เกิดทางวัวชาโดยลำพัง อันหมายถึงการกระทำความผิดทางวัวชาโดยลำพัง

โดยไม่มีจิตหรือเจตนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กิจลุลธรรมภายนอกบ้าน คือผู้ที่ไม่ได้อยู่บ้าน,

คนอื่นนอกจากกิจลุลธรรมภายนอกบ้านนั้น แม้ว่าจะได้ใช้ความรับรู้และอุปกรณ์ไปพร้อมกันเข้ากับภายนอกบ้านนั้น

ถือว่าต้องโทษประชิดด้วย

3 เกิดทางกายกับจิต อันหมายถึงการกระทำความผิดทางกายและมีจิตหรือ

เจตนาร่วมอยู่ด้วย เช่น การที่กิจลุลธรรมภายนอกบ้าน หรือลักษณะใดๆโดยมีจิตคิดจะ เอาโดยที่เจ้าของไม่ได้

ให้ หรือกิจลุลธรรมภายนอกบ้าน เป็นต้น

4 เกิดทางวัวชากับจิต อันหมายถึงการกระทำความผิดทางวัวชา และมีจิต

หรือเจตนาร่วมอยู่ด้วย เช่น กิจลุลธรรมภายนอกบ้านที่แสดงอาการไม่เคราะฟ กิจลุลธรรมภายนอกบ้านที่แสดงอาการไม่เคราะฟตามสภาพของผู้ที่จะฟังธรรม แต่ยังแสดงธรรมแก่ผู้อื่นอีก ถือว่าเป็น

ความผิดทางวัวชากับจิต แต่ทั้งนี้มีข้อยกเว้นว่าถ้าผู้นั้นเป็นคนป่วย ไม่สามารถแสดงอาการเคราะฟ

ได้ กิจลุลธรรมภายนอกบ้านที่ไม่ต้องอาบดิ

นอกจากนี้แล้วก็ประยุกต์ทางศาสตรานางท่าน เช่น พระอมราภิรักษิต (เกิด)

แห่งวัดบรมนิวาส ยังได้จำแนกสูญฐานะแห่งการเกิดอาบดิออกเป็น 13 ทาง ซึ่งค่อนข้างจะ

ละเอียดมากจึงไม่ขอกล่าวในที่นี้¹¹

ที่ถือว่าเป็น "การกระทำ" นั้น อาจจะเป็นการกระทำโดยตรงหรือกระทำโดยอ้อม ก็ได้ การกระทำโดยตรงหมายถึงการลงมือกระทำด้วยตนเอง เช่น ในตดิยปาราชิกสิกขานบทพระปฐมบัญญัติได้แสดงถึงลักษณะของการกระทำโดยตรง โดยบัญญัติไว้ว่า "อนั้น กิจลุลธรรมภัย พระภิกษุนี้ได้ลงมือกระทำโดยตรง ให้แก่ภิกษุนุญนั้น แม้กิจลุลั้นก็เป็นปาราชิก พราภัยมุณย์จากหัวใจ หรือแสร้งหาศัตร้าันจะปลิดชีวิต ให้แก่ภิกษุนุญนั้น แม้กิจลุลั้นก็เป็นปาราชิก หากสังวาสมีได"¹² ส่วนการกระทำโดยอ้อม หมายถึงไม่ได้ลงมือกระทำเองโดยตรง แต่ทำโดยใช้

อุบัติ ๑ เช่น พรรณนาคุณแห่งความด้วยให้ผู้อื่นเข้าตัวเอง ดังที่พระอันบัญญัติของลิขานบทเดียว กันนี้บัญญัติไว้ว่า “ภิกษุใด... พรรณนาคุณแห่งความด้วย หรือชักชวนเพื่ออันดาย ตัวยศตัวว่า แห่งนายผู้เป็นชาย จะประโภช์อะไรก็ทำได้ ด้วยชีวิตอันแพลล่านากยากาดคนนี้ ท่านด้วยเสียตีกว่า เป็นอยู่ดังนี้... แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชาติ หาสิ่งวาสีได้”¹³

(2) การละเว้นการทำ ในหัวข้อที่ 2.1.1 เราได้พูดถึงการกระทำในความหมายของกฎหมายว่าด้วยจากการกระทำแล้วยังหมายรวมถึงการละเว้นการทำด้วย ในพระวินัยปิฎก์มีพระบัญญัติในลักษณะนี้เช่นกัน คือบางสิ่งบางอย่างที่ภิกษุควรทำ แต่ได้ละเว้นการทำ ก็ถือว่าเป็นความผิดและต้องอาบัติ เพราะละเว้นการทำ เช่นผู้อื่นทำสิ่งของตกหล่นไว้ ภิกษุเห็นแล้วปล่อยวางเฉย ไม่เก็บไว้คืนให้แก่เจ้าของ ภิกษุนี้มีความผิด ต้องอาบัติ ดังที่บัญญัติไว้ใน รตนธรรม ลิขานบทที่ 2 โดยมีมูลเหตุ คือ นางวิสาขาเข้ามาเฝ้าพระผู้มีพระภาค และได้เปลี่ยนเครื่องประดับออก ห่อตัวผ้าแล้วมอบให้นางทาสีอีกไว้ ครั้นแล้วจึงจากการเข้าเฝ้า นางทาสีคนนั้นลืมห่อเครื่องประดับไว้ พระผู้มีพระภาคทรงรับสิ่งให้ภิกษุเก็บห่อเครื่องประดับนั้นไว้คืนให้แก่เจ้าของ และทรงบัญญัติลิขานบทเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้¹⁴ ครั้นต่อมาภิกษุทราบแล้วพากันเฝิกเฉยไม่เก็บไว้คืนให้แก่เจ้าของโดยถือว่าไม่ใช่หน้าที่ ความนี้ทราบถึงพระพุทธเจ้า จึงทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุเหล่านั้นว่า “...ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรายथูตให้เก็บเอาไว้ ไม่ได้เก็บเอาไว้ ซึ่งของสมควรไว้ตั้งแต่ก็ตั้ง ไม่ดูแลดูแล ให้หายไป...”¹⁵ และถ้าภิกษุได้กลั่งเผาเฉลยจะต้องอาบัติปฏิปักษิตี้

(3) การใช้ให้ผู้อื่นกระทำ เราได้พูดถึงหลักของกฎหมายว่าผู้ใดต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเอง เมื่อใช้ให้ผู้อื่นกระทำแล้วมีความผิด ในพระวินัยก์ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การกระทำนั้นบางครั้งอาจจะเป็นผู้ลงมือกระทำเอง แต่บางครั้งอาจจะสั่งให้ผู้อื่นกระทำ ต่างฝ่ายต่างก็มีความผิดทั้งผู้สั่งและผู้รับใช้กระทำ เกี่ยวกับเรื่องในลักษณะนี้ สมเด็จบรมมหาสมณเจ้า กรรมพระยาชิรญาณวิรรล ทรงอธิบายอาบัติที่ต้องโดยลงมือกระทำเองและสั่งให้ผู้อื่นกระทำไว้ว่า

*อาบัตถิงที่สุด ขณะผู้รับใช้ทำ ใจกรรมล่าเร็จตามสิ่ง ต้องด้วยกันทั้ง 2 รูป หังผู้ลัง และผู้รับสิ่ง ครั้นสิ่งแล้ว แต่ได้ห้ามเสียก่อนผู้รับสิ่งลงมือทำการ แต่ผู้รับสิ่งนั้นชื่อกำโดยผลตนเอง กิษกุญช์สิ่ง ไม่ต้องอาบัติ ต้องแต่กิษกุญช์รับสิ่ง สังเจาะจงทรัพย์ แต่ผู้รับสิ่ง ให้ลักษณะลางอี็มมา ก์ พังรู๊โดยนัยนี้ สิ่งด้วยท่านนิมิต ซึ่งเรียกว่าใช้ใบ มีข้อบิดาหรือพยักหน้าเป็นต้น อาบัตถิงที่สุดในขณะ ที่ผู้รับสิ่ง เช้าใจแล้วว่าทำตามสิ่งล่าเร็จ ต้องด้วยกันทั้ง 2 รูป ถ้าทำผลลัพธ์จะไป ไม่จดว่าได้ทำตามสิ่ง ท่านจึงกล่าวว่า ไม่เป็นอาบัติแก้ผู้ลัง เป็นเฉพาะแก่ผู้ที่ ลังกิเหตุและเวลาให้ทำในเช้าหรือ ในค่ำที่พังรู๊โดยนัยนี้ สิ่งหลายต่อ เช่นกิษกุญช์แดงสังกิษกุญช์เชียวให้บากิษกุญช์คำ เพื่อกำใจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือจะลังต่ออุกาไปอีกกดาม อาบัตถิงที่สุดในขณะกิษกุญช์ปลังทำล่าเร็จตามสิ่งอันไม่ ลักษณ์ ถ้าคำสั่งนั้นลักษณ์ในระหว่าง เช่นกิษกุญช์เชียวหมายอกกิษกุญช์คำไม่ ให้ลังกิษกุญช์ชาวแทน เช่นนี้ก็ สิ่งผิดตัว ผู้สิ่งเดิมคือกิษกุญช์แดงรองตัว คงต้องอาบัตถิงที่สุดเฉพาะผู้ใช้กับผู้ที่ ลังหลาย ๆ ต่อ ผู้รับข้ามเสียบ้าง ต้องอาบัติเฉพาะกิษกุญช์เนื่องในลำดับ ที่เข้าข้ามเสียในระหว่างนั้น ไม่รู้ไม่เห็น ไม่ต้องอาบัติ*¹⁶

2.2.2 การพิจารณาถึงองค์ประกอบของกรรมการที่ทำ ในกฎหมาย ผู้ที่ต้องรับผิดทางอาญาได้ต่อเมื่อการกรรมการทำนั้นครบองค์ประกอบของความผิด ได้แก่องค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน ในพระราชบัญญัติสามารถนำมาขยายองค์ประกอบภายนอกและภายนอกได้เช่นกัน ภัยดูผู้กระทำจะต้องอาบัติก็ต่อเมื่อได้มีการกระทำตามทั้งข้อที่ 2.2.1 และการกรรมการทำนั้นจะต้องครบองค์ประกอบ ดัง

(1) องค์ประกอบนภัยนอก ในกฎหมายองค์ประกอบนภัยนอกประกอบด้วย ผู้กระทำ,
การกระทำ และ วัตถุแห่งการกระทำ ในประวัติที่สามารถนำมาขยายองค์ประกอบได้ทันอย่าง
เดียว กัน เพราะฉะนั้นเชื่อว่าการกระทำความผิดแล้วมักจะมีลักษณะเหมือน ๆ กัน คือ ต้องมีตัวผู้กระทำ
การกระทำและผู้ถูกกระทำอันเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ลองพิจารณาตัวอย่างใน
สัญญาประกันตัวที่ 1 ท่านบัญญัติได้ดังนี้

* หมายถึงข้อความที่ยกมาจากหนังสือวิเนียร์มีชื่อ

" 1 อันง ภิกษุได แกลังพราภลัตว์จากชีวิต เป็นป้าจิตติ์"¹⁷

ถ้านามาแยกองค์ประกอบนากายนอกโดยเทียบกับกฎหมายจะได้ดังนี้

1 อันง ภิกษุได หมายถึง ผู้กระทำ

2 แกลังพราภ ... จากชีวิต หมายถึง การกระทำ

3 สัตว์ หมายถึง วัตถุแห่งการกระทำ หรือ ผู้ที่กระทำ ในทางพระวินัย
ท่านเรียกว่า "วัตถุแห่งอาบัติ" ถ้าการกระทำนั้นต้องอาบัติปาราชิก เช่น ในปาราชิกกัมที่
ลิกขานบที่ 3 ที่ว่าภิกษุไดพราภกาย "มนุษย์" จากชีวิต ถือว่า "มนุษย์" เป็น "วัตถุแห่งปารา-
ชิก"¹⁸ แต่ถ้าพราภชีวิตยกษัตริย์หรือเปรต ต้องอาบัติถูกลัจจัย ก็ถือว่า "ยกษัตริย์" เป็นวัตถุ
แห่งถูกลัจจัย" แต่ถ้าพราภชีวิตสัตว์ตัวรัจนา ต้องอาบัติป้าจิตติ์ ก็เรียกว่า "สัตว์ตัวรัจนา" เป็น
"วัตถุแห่งป้าจิตติ์"¹⁹

ในทางกฎหมายเมื่อกล่าวถึงวัตถุแห่งการกระทำ หมายความว่า ผู้อื่น หรือผู้ที่ไดรับ
ความเสียหายจากการกระทำนั้น อาจจะเป็นบุคคล หรือนิติบุคคล หรืออาจจะหมายถึงสัมหรือรัฐ
เป็นผู้ไดรับความเสียหายก็ได แต่สำหรับสักคนหนึ่งเป็นผู้ลงมือกระตุนเอง หรือพยายามม่าต้นเอง
กฎหมายถือว่าขาดองค์ประกอบนากายนอกของความผิด เพราะไม่มีผู้อื่น ไดรับความเสียหาย บุคคล
ผู้นั้นเอง ไม่ต้องรับผิดทางอาญา แต่สำหรับในพระวินัย การที่ภิกษุรูปไดรูปหนึ่งพยายามปลิดชีวิต
ของตนเองมีความผิดตามพระวินัย²⁰

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งสำหรับพิจารณาองค์ประกอบนากายนอกของความผิดอาญา ถ้า
พิจารณาอย่างผิวเผินบางกรณีอาจจะเห็น "ผู้อื่น" ไดไม่ชัดเจน แต่ถ้าพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว
จะเห็นว่า ผู้อื่นนั้นอาจไม่ใช่บุคคล แต่อาจหมายถึงสัมหรม่วงนั้น เป็นผู้อื่นที่ไดรับความเสียหาย ผู้กระ-
ทำจะต้องรับผิดทางอาญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 388 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ไดกระทำ
การอันควรชายคนน้ำดื่มน้ำหารกามัล โดยเปลือยหรือเปิดเผยร่างกายหรือกระทำการลามกอย่าง
อื่น ต้องระวัง ให้ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท"

เมื่อพิจารณาความผิดในลักษณะนี้ในพระวินัยก็มีอยู่มากมายเช่นกัน เพราะ ผู้อื่น ที่จะได้รับความเสียหายอาจจะไม่ใช่บุคคลนั่งบุคคลใดโดยตรง แต่หมายถึงสถาบันสังฆ หรือบุคลาสนา เป็นผู้ได้รับความเสียหาย การกระทำที่เข้าข่ายดังกล่าวนี้จึงถือว่าผิดพระวินัย ภิกษุผู้กระทำต้องอาบัติเช่นกัน ดังตัวอย่างในรดวนวรค ลิกขานบทที่ 6 ชั่งนัญญติว่า "อนึ่ง ภิกษุได ให้ทำเตียงกตี ตั้งกตี เป็นของพุ่มพุ่นเป็นป่าจิตต์ ให้รื้อเลี้ย"²¹ หรือนอกจากนั้นบางพระบัญญัติแม้ภิกษุเดียว อาหารเลี้ยงดังก็ถือว่าต้องอาบัติ เพราะเป็นการขาดความล้ำรวม

(2) องค์ประกอบภายใน การพิจารณาองค์ประกอบภายในของกฎหมายอาญาให้พิจารณาที่ เจตนา ประมาท หรือไม่เจตนา ไม่ประมาท ในพระวินัย การจะพิจารณาว่าภิกษุรูปใด ทำผิดสถานะใด ควรจะปรับอาบัติหนักเบาปานใด ท่านให้พิจารณาถึง "สจิตตก" กับ "อจิตตก" คำว่า สจิตตก ทำนัยแปลว่า มีจิตเจือ แกลัง งงใจ²² ส่วนอจิตตก แปลว่า ไม่มีจิตเจือ ไม่แกลัง ไม่งงใจ²³ ถ้านำมาเปรียบเทียบกับกฎหมาย สจิตตก เปรียบได้กับ เจตนา ส่วนอจิตตก เปรียบได้กับ ไม่เจตนา ในกฎหมายการกระทำใดไม่ว่าเจตนา ประมาท หรือไม่เจตนา ไม่ประมาท ก็มีความผิดได แต่จะต่างกันที่ความหนักเบาของความผิด ในทางพระวินัยก็ เช่นกันแม้จะกระทำโดยมีจิตเจือหรือไม่มีจิตเจือก็มีความผิดได แต่จะต่างกันที่ความหนักเบาของความผิด

การผูกถัง เจตนา ในศาสนาบุทธมีกล่าวไว้ที่นั้นว่าสำคัญอีกแห่งหนึ่งก็คือในพระสูตร เกี่ยวกับคำสอนเรื่องกรรมและการให้ผลแห่งกรรม โดยถือเอาเจตนาเป็นเครื่องแยกให้เห็นว่า การกระทำนั้นเป็นกรรมตีหรือกรรมซ้ำ และผู้กระทำจะต้องเสวยผลแห่งกรรมชนิดใด ดังที่พระบุทธเจ้าทรงกล่าวว่า

ภิกษุทึ้งหลาย เจตนานั้นเอง เราเรียกว่ากรรม บุคคลใดจะໄลแล้วจึงกระทำ
ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ²⁴

สัตว์ทึ้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นภัยทางแห่งกรรม มีกรรมเป็นก้านัด มีกรรมเป็นผ่านน้ำ มีกรรมเป็นไฟฟ้าด้วยความย่อหย่อน กรรมย่อหย่อนกลั่นตัวให้ทราบและประดิษฐ์²⁵ บุคคลหัวน้ำพิชชานิดใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำดียอมได้ดี ผู้ทำชั่วยอมได้ชั่ว²⁶

บุคคลที่ทำการรัฐไม่ได้แล้วย่อหน้าเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนี้ก็ยังแล้วไม่ตี บุคคลนี้น้ำซุ่มด้วยน้ำดา ร่องให้อ่าย ข้อมูลผลของกรรมใด กรรมนี้ก็ยังแล้วไม่ตี
บุคคลที่ทำการรัฐไม่ได้แล้วย่อหน้าเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนี้แม้ ก็แล้วเป็นตี²⁷

คนพาลเมืองภารตะ ย้อมก้ากับตนเอง เมื่อวันเป็นศัตรู ย้อมก้ากรรมชั่วภัย
ให้ผลเป็นร้อน บุคคลท้ากรรมได้แล้วย้อมเตือตัวอนายหลัง มีหน้านองด้วยน้ำตา
ร้องให้อسى เสวยผลแห่งกรรมได้ กรรมนั้นก้าแล้วไม่ตีเลย

บุคคลที่กรรมได้แล้ว ไม่เดือดร้อนในภายหลัง เสวยผลกรรมได้ ด้วยหัวใจ
แห่งนี้เป็นนาน กรรมนี้ทำแล้วเป็นการดี บุคคลอธิบายว่าเป็นประโยชน์
แก่ตน ควรรับลงมือกระทำการณ์นี้ให้เดียว²⁸

จังเห็นได้ว่า “เจตนา” ในพระสูตร เน้นหนักเรื่องกรรมอันเกิดจากการกระทำความตีหรือความชั่วของมนุษย์ ว่าจะได้รับผลแห่งกรรมโดยอัมชันอยู่กับ “เจตนา” ส่วน “สจิตตะ” ในพระวินัยเน้นเรื่องความรับผิดหรือความต้องอาบัติของภิกษุ ว่าภิกษุได้กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปซึ่งล่วงละเมิดพระวินัย จะต้องอาบัติหน้าเบาอย่างไรหรือไม่ ย้อมชันอยู่กับว่าภิกษุนั้นได้กระทำสิ่งนั้นลงไปโดยมีจิตเจ้อ ใจใจกระทำ (สจิตตะ) หรือไม่มีจิตเจ้อ ไม่ใจใจกระทำ (อจิตตะ) นอกจากนี้ศาสสนานพุทธถือว่าการกระทำได้ ๗ ของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป ชั้นอยู่กับแรงดึงดูด ใจสองประการคือ อภุคสมูด ได้แก่ ความโกรธ ความโกรธ และความหลง และกุศลสมูด ได้แก่ ความไม่โกรธ ไม่โกรธ และไม่หลง การกระทำที่เกิดจากอภุคสมูด คือการกระทำที่มีความรู้ลึกกว่า มี “ตัวตน” ควบคุมอยู่ ตั้งที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกกว่า

การกระทำให้ถูกทำโดยความใจ เกิดจากความโลง มีความโลงเป็น
เหตุ มีความโลงเป็นบ่อเกิด สภาพแห่งการมีตัวตนแห่งการกระทำนั้นย่อมเกิดขึ้น
และการกระทำก็มีผล เมื่อันง เกิดผลแล้วบุคคลย่อมแสวงผลของการกระทำ
นั้น ... การกระทำให้ถูกทำไปโดยโถสະ ... การกระทำให้ถูกทำไปโดย
ไปหะ ... สภาพแห่งการมีตัวตนของการกระทำนั้นย่อมเกิดขึ้น²⁰

และในอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า การกระทำมีปัจจัยจากธรรมชาติ ๓ ประการของ

ภิกขุทั้งหลาย มีธรรมชาติ 3 ประการที่ก่อให้เกิดการกระทำชั่น โภภะเป็นบ่อเกิดการกระทำ โภสจะเป็นบ่อเกิดของ การกระทำ ... มีธรรมชาติอีก 3 ประการที่ก่อให้เกิดการกระทำชั่น อโภภะเป็นบ่อเกิดของ การกระทำ อโภสจะเป็นบ่อเกิดของ การกระทำ อโภภะเป็นบ่อเกิดของ การกระทำ³⁰

แต่ในพระวินัยพุทธเจ้าได้ทรงกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ภิกขุทำผิดวินัย หรือที่เรียกว่า "อาการ" ที่ภิกขุต้องอาบัติมี 6 อย่าง คือ³¹

1 ต้องด้วยความไม่ลذอย คือภิกขุรู้อยู่แล้วว่าการกระทำอย่างนั้นเป็นการละเมิดพระวินัย แต่ยังทำลงไปด้วยใจต้านไม่รู้จักอย ตั้งนี้เรียกว่าต้องด้วยความไม่ลذอย

2 ต้องด้วยความไม่รู้ คือภิกขุไม่รู้ว่าการกระทำอย่างนั้นพระวินัยบัญญัติห้ามไว้ และได้ทำล่วงละเมิดพระวินัย ตั้งนี้เรียกว่าต้องด้วยความไม่รู้

3 ต้องด้วยความลงลึกแล้วเข้าทำ คือภิกขุลงลึกว่าการกระทำอย่างนั้นผิดพระวินัยหรือไม่ แต่ยังเข้าทำด้วยขาดความระมัดระวัง เช่นนี้ ถ้าการกระทำนั้นผิดพระวินัยบัญญัติก็ต้องอาบัติตามวัตถุแห่งการกระทำ ถ้าไม่ผิดก็ต้องอาบัติทุกกฎ พระลงลึกอยู่แล้วยังเข้าทำอีก

คำว่า "เข้าทำ" กับ "ผันทำ" มีความหมายแตกต่างกันคือ เข้าทำ คือรู้อยู่ว่าไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ³² ส่วน ผันทำ คือต้องจำใจทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ³³

4 ต้องด้วยความล้าคัญว่าควรในของที่ไม่ควร เช่น มังละเอียดว่าที่เขาไม่ได้ใช้เป็นอาหาร เป็นของต้องห้ามไม่ให้ลิ้น ภิกขุล้าคัญผิดว่าควรแล้วลืมดังนี้ เรียกว่าต้องด้วยล้าคัญว่าควรในของที่ไม่ควร

5 ต้องด้วยความล้าคัญว่าไม่ควรในของที่ควร เช่นมังละเอียดว่าที่เขาใช้เป็นอาหารของควร ภิกขุล้าคัญว่าเป็นของต้องห้าม แต่ยังชื่นชอบอีก ตั้งนี้ต้องอาบัติด้วยล้าคัญว่าไม่ควรในของที่ควร

6 ต้องด้วยล้มลิด ท่านยกตัวอย่างว่าหน้าผึ้ง จัดว่าเป็นเงลือซหอยอย่างหนึ่ง เมื่อถึงมือแล้วเก็บไว้ลิ้นได้เพียง 7 วัน ภิกขุลืมไป ปล่อยให้ล่วงกำหนดนั้น ตั้งนี้ต้องอาบัติด้วยล้มลิด

อาการแห่งการต้องอาบัติ 6 ประการนี้สามารถเปรียบเทียบได้กับองค์ประกอบภาษาไทยในของกฎหมายนั้นเอง ในกฎหมายมีองค์ประกอบภาษาแยกแห่งความผิดเหมือนกัน แต่ถ้า

องค์ประกอบนภัยในต่างกัน ก็เป็นผลให้ได้รับโทษหนักเบาต่างกัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ
พระราชบัญญัติลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ภัยชุต้องอาบดีด้วยอาการ 6 อย่างนี้แตกต่างกัน เป็นผลให้
ความหนักเบาของอาบดีที่ต้องแตกต่างกันไปด้วย ลองพิจารณาดูตัวอย่างดังต่อไปนี้

ในป่าจิตต์ย วรรค 7 ลิกขานที่ 1 พระพุทธเจ้าทรงนัยนี้ว่า

"อนั้ง ภิกษุใด แกลังหารกลั่นว่าจากชีวิต เป็นป่าจิตต์ย"³⁴

และในบทภาษานี้ย พระองค์ทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่ามีชีวิต พระจากชีวิต ต้องอาบดีป่าจิตต์ย

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย พระจากชีวิต ต้องอาบดีทุกกฎ

สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช้สัตว์มีชีวิต พระจากชีวิต ไม่ต้องอาบดี

ไม่ใช้สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่ามีชีวิต ... ต้องอาบดีทุกกฎ

ไม่ใช้สัตว์มีชีวิต ภิกษุสงสัย ... ต้องอาบดีทุกกฎ

ไม่ใช้สัตว์มีชีวิต ภิกษุสำคัญว่าไม่ใช้สัตว์มีชีวิต ... ไม่ต้องอาบดี³⁵

เรื่ององค์ประกอบนภัยในทางกฎหมายอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้กระทำได้กระทำลงไปโดยไม่

เจตนาไม่ประมาท ก็มีความผิดได้ และถือเป็นความผิดเด็ดขาด ในพระราชบัญญัติภัยชุต้องรับผิดในลักษณะนี้ ดังตัวอย่าง เรื่องพระฉันพัคศีย ในสุราปานวรรค ลิกขานที่ 2 มีเรื่องอยู่ว่าพระฉันพัคศียได้ทำให้ภิกษุรูปหนึ่งหัวเราะ โดยการจี้ด้วยนิ้วนมือ ภิกษุรูปนั้นเห็นอย่างใจไม่宁静 ถึงกับมรณภาพลง พระฉันพัคศียต้องอาบดีทุกกฎ³⁶

2.2.3 การพิจารณาถึงการยกเว้นความผิดและโทษของกรรมกระทำ ในกฎหมายอาญา
ตามปกติผู้ที่กระทำความผิดจะต้องรับโทษตามกฎหมาย เว้นแต่การกระทำนั้นมีกฎหมายยกเว้น
ความผิดหรือยกเว้นโทษไว้ให้ หากพิจารณาหลักการทำของเดียวแก่นี้ในพระราชบัญญัติว่าภัยชุติ
กระทำผิดวินัยจะต้องถูกลงโทษตามวินัย แต่มีบางกรณีเมื่อว่าภัยชุติได้กระทำความผิด แต่ได้รับยกเว้น
โทษและความผิดตามพระราชบัญญัติ เช่น ภัยชุติกลั่น ขณะที่ภัยชุตินั่นกำลังหลับอยู่ ภัยชุตินี้ได้อาชญา
อย่างล้วนหนึ่งส่วนได้ของภัยชุติที่กำลังหลับทำให้สูญเสีย (น้ำอสุจิ, น้ำกำกับ) เคลื่อนไหวทำให้สูญเสีย
ของภัยชุติที่กำลังหลับเคลื่อน หรือภัยชุติที่กำลังหลับและผ่านจนสูญเสีย เคลื่อนไหวได้ว่าภัยชุติที่กำลัง
หลับไม่ต้องอาบดี เพราจะไม่มีเจตนา³⁷ หรือแม้แต่ภัยชุตินั่นมิได้หลับ แต่ถูกข่มชั่นโดยไม่รู้สึกภัยนี้

กับการสัมผัสของภารถูกยิ่งขึ้นนั้น ภิกษุนักไม่ต้องอาบตี³⁸ หรือการที่ผู้อื่นจะเข้ามาทำร้าย เป็นต้น ภิกษุจะทำการบางอย่างที่ไม่เกินแก่เหตุ เพื่อให้พ้นจากภัยนั้น อย่างนี้เรียกว่า ต่อสู้ป้องกันตัว ไม่ต้องอาบตี³⁹ และมีตัวอย่างอีกมากมายที่ภิกษุจะทำผิดแต่ได้รับการยกเว้นโทษและความผิด เนื่องจากดองค์ประกอบภายนอกและภายในของความผิดดังกล่าวแล้ว

นอกจากการยกเว้นบางกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไปแล้ว ยังมีการยกเว้นความผิดทุกรายให้แก่ภิกษุผู้กระทำผิด 4 ประเพาท์ คือ

- 1) ภิกษุเป็นบ้าคลั่งจนถึงไม่มีสติล้มปั๊บปู๊บ
- 2) ภิกษุผู้เพ้อถึงไม่รู้ลึกตื้อ
- 3) ภิกษุผู้กระลับกระล้ายและเวนาแกล้าถึงไม่มีสติ
- 4) ภิกษุผู้ก่อเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทได้ ชั้น ชั้น เวียกว่า อากิรัมภิก

ภิกษุนั้นจะไม่ต้องอาบตีในลิขานานนั้น⁴⁰

3. บทสรุป

ในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเรื่อง ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษ ในกฎหมายอาญา กับในพระวินัยในบทนี้ ผู้วิจัยพยายามศึกษาโดยการยกกฎหมายขึ้นมาเป็นตัวตั้ง แล้วนำข้อบัญญัติในพระวินัยมาเป็นตัวเทียบ ว่าลักษณะของโทษในกฎหมายเรื่องใดสามารถเปรียบเทียบกับลักษณะของความผิดและโทษในพระวินัยเรื่องใด อย่างไร แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบกันได้หมดทุกแห่งทุกมุม เพราะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า รายละเอียดต่าง ๆ ในพระวินัยปฏิกนั้นมีมาก ผู้วิจัยเน้นหนักเฉพาะในส่วนที่เป็น พระปาติโมกข์ อันมีฐานะเป็นกฎหมายของพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายอาญาามากมาย จึงสามารถนำมาเปรียบเทียบกันให้เห็นได้ชัด แต่ในพระวินัยส่วนที่เป็น อภิสมาจาร ซึ่งมีฐานะเป็นธรรมเนียมอันดีงามที่จะซักนำภิกษุลงฟ้าให้ประพฤติปฏิบัติ เป็นให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาแก่คนทั่วไปนั้น ค่อนข้างจะเปรียบเทียบให้เห็นได้ยาก เช่น การบัญญัติว่า "ภิกษุผิดทำความศึกษาว่าเราจักไม่สนับสนุนแล้วนั้น เราจักไม่สนับสนุนดังนั้น เราจักไม่สนับสนุนแล้วริบเสปาก เราจักไม่สนับสนุนแล้วมือ เราจักไม่สนับสนุนด้วยครร เช่น เราจักไม่เอามือเป็นอันจันทรานะ"⁴¹ เป็นต้น ในพระวินัยภิกษุได้ทำผิดบัญญัติเหล่านี้ก็

ว่าต้องอาบัติ แต่เนื้อหาในลักษณะนี้ค่อนข้างจะเปรียบเทียบกับกฎหมายได้ยาก ผู้วิจัยจึงมิได้พยายาม
ยกมาเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพราะมีเป้าหมายจะเปรียบเทียบกันในเรื่องสำคัญ ๆ เท่านั้น
ในการเชียนรายงานการวิจัยบทนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแต่ละชั้นตอนมาโดยละเอียดทุก
ประด็ีแล้ว จังมิได้สรุปเปรียบเทียบในท้ายบทอีก

